

adviesrapport

Quickscan natuurtoets bouwen onderstation en opheffen schakelstation, Deurne

Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving

Opdrachtgever

ProRail

Status

Concept

Barchman Wuytierslaan 10
3818 LH Amersfoort

T (038) 423 64 64
E info@ecogroen.nl
I www.ecogroen.nl

Colofon

Titel

Quickscan natuurtoets bouwen onderstation en opheffen schakelstation, Deurne

Subtitel

Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving

Projectcode

21-567

Datum

11 januari 2022

Status

Concept

Auteur[s]

[Redacted]

Tweede lezer

[Redacted]

Opdrachtgever

ProRail

© Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Koschorrek, J. & Noorlander, K. (2022). Quickscan natuurtoets bouwen onderstation en opheffen schakelstation, Deurne. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving. Rapport 21-567. Ecogroen bv.

Inhoud

Samenvatting	1
1. Inleiding	3
1.1 Aanleiding en doelstelling	3
1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen	3
2. Kader en methodiek	5
2.1 Wettelijk kader	5
Onderzoeksmethode	6
3. Soortbescherming	8
3.1 Flora	8
3.2 Zoogdieren	8
3.3 Broedvogels	11
3.4 Amfibieën	14
3.5 Ongewervelden	14
3.6 Overige soorten	15
4. Gebiedsbescherming	16
4.1 Natura 2000	16
4.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)	17
5. Bovenwettelijke maatregelen	18
6. Geraadpleegde bronnen	21

Bijlagen

Samenvatting

Inleiding

ProRail is voornemens een onderstation te bouwen en een schakelstation te slopen nabij Deurne. Voor de ontwikkeling is afwijking van het bestemmingsplan noodzakelijk. Omdat uitvoering van de werkzaamheden negatieve gevolgen kan hebben voor beschermde natuurwaarden, dient het initiatief getoetst te worden aan het natuur-beschermingsrecht. Daarnaast wil ProRail inzicht hebben in de mogelijkheden voor het uitvoeren van bovenwettelijke maatregelen ter bevordering van ecologische waarden ter plaatse.

Soortbescherming

Op terrein van ProRail is het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) het bevoegd gezag met betrekking tot de Wet natuurbescherming. In artikel 3.31 van de Regeling natuurbescherming (Rnb) wordt automatisch vrijstelling verleend van de verboden ten aanzien van 'Andere soorten' (art. 3.10 Wnb), die zijn opgenomen in Bijlage 11 van de Rnb bij bestendig beheer en onderhoud van onder andere spoorwegen. Bij de beoordeling ten aanzien van 'Andere soorten' (art. 3.10 Wnb) is de soortenlijst gebruikt die de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) hanteert.

- Binnen de grenzen van het projectgebied zijn voor vleermuizen geschikte verblijfplaatsen aangetroffen. Vervolgstappen zijn noodzakelijk.
- Binnen het projectgebied zijn voor huismus geschikte nestplaatsen te verwachten. Vervolgstappen zijn noodzakelijk.
- Langs het spoor is broedbiotoop van algemene vogelsoorten aanwezig en/of te verwachten in de vorm van opgaand groen zoals kleine bomen en struiken. Hier dient tijdens het uitvoeren van geplande werkzaamheden rekening mee gehouden te worden.
- Binnen de invloedssfeer van geplande werkzaamheden zijn geen vaste rust- of voortplantingsplaatsen aangetroffen of te verwachten van nationaal beschermde zoogdiersoorten zonder vrijstelling. Vervolgstappen zijn niet aan de orde.
- Op basis van de terreinkenmerken, habitateisen en bekende verspreidingsgegevens (NDFF) worden in het projectgebied geen (vaste verblijfplaatsen van) overige beschermde soorten (amfibieën, reptielen, ongewervelden en vissen) verwacht. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn voor deze soortgroepen niet aan de orde.
- Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Op basis van de aangetroffen soortensamenstelling, de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens worden deze soorten ook niet verwacht. Ook zijn er geen invasieve plantensoorten waargenomen binnen het projectgebied. Vervolgstappen ten aanzien van flora zijn niet aan de orde.

Gebiedsbescherming

- Het projectgebied ligt op circa vijf kilometer afstand ten westen- en op circa 5,2 kilometer ten zuidwesten van Natura 2000-gebied 'Deurnsche Peel & Mariapeel', dat is aangewezen als Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebied. Op deze afstand zijn alleen negatieve effecten door stikstofdepositie niet op voorhand uit te sluiten. Op basis van vigerende wetgeving en de bijbehorende vrijstelling van gevolgen door stikstof tijdens de bouw- en aanlegfase hoeft de stikstofemissie die vrijkomt tijdens de voorgenomen werkzaamheden niet inzichtelijk gemaakt te worden. Het uitvoeren van een AERIUS-berekening is daarom niet noodzakelijk.
- Het plangebied maakt geen onderdeel uit van Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het dichtstbijzijnde onderdeel van het NNN ligt ten westen van het onderzoeksgebied op een afstand van circa 900 meter. Gezien de tussenliggende afstand en bebouwing zijn negatieve effecten op het NNN niet te verwachten.

Advies en aanbevelingen

- Voor de sloop van het schakelstation is aanvullend vleermuizenonderzoek noodzakelijk in de periode mei – september. Afhankelijk van de resultaten zijn vervolgstappen noodzakelijk zoals het aanvragen van een ontheffing Wnb en het realiseren van vervangende verblijfplaatsen.
- Voor de sloop van het schakelstation is aanvullend huismusonderzoek noodzakelijk. Afhankelijk van de resultaten zijn vervolgstappen noodzakelijk zoals het aanvragen van een ontheffing Wnb en het realiseren van vervangende nestplaatsen.
- In het opgaand groen binnen en rondom het projectgebied is broedbiotoop aangetroffen van algemene broedvogels als winterkoning, merel en heggenmus. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soorten, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Door de begroeiing buiten de broedtijd (maart-juli) zeer kort te snoeien zodat er tijdens de werkzaamheden geen broedhabitat voor vogels aanwezig is kan schade en overtreding van verbodsartikelen voorkomen worden.

Bovenwettelijke maatregelen

- Rondom het projectgebied is de biodiversiteit hoog. Door de verscheidenheid aan beplanting hebben andere (ook niet wettelijk beschermde) soortgroepen vele mogelijkheden om zich te kunnen vestigen. Er is gekeken naar mogelijkheden om binnen het bestaande project de biodiversiteit verder te versterken. Zo kan er gedacht worden aan de aanleg van takkenrillen, het bouwen van vleermuiskasten, het plaatsen van insectenhôtels en het toepassen van gefaseerd maaibeheer. Door deze maatregelen uit te voeren wordt de aanwezigheid van verschillende soortgroepen gestimuleerd en wordt de biodiversiteit rondom het projectgebied verhoogd.

1. Inleiding

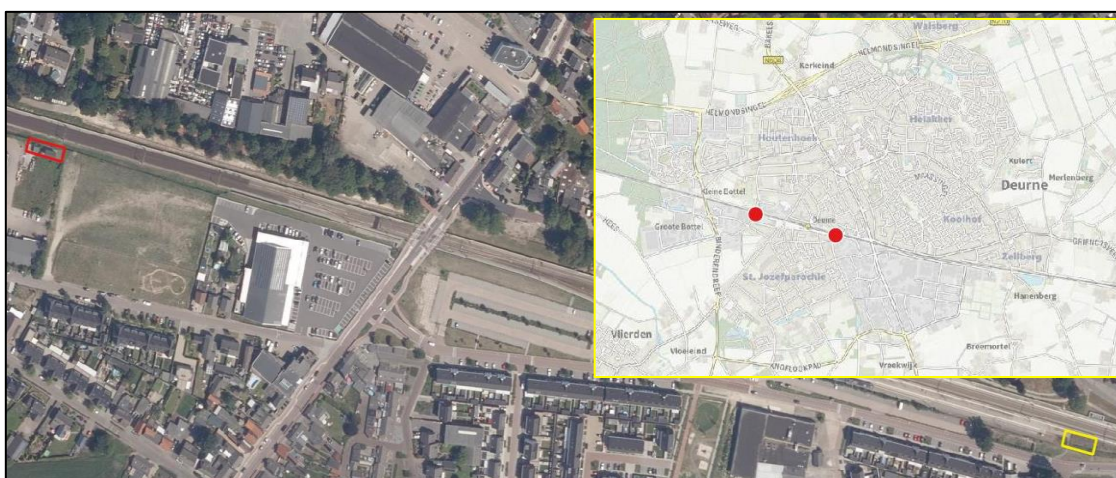
1.1 Aanleiding en doelstelling

ProRail is voornemens een onderstation te bouwen en een schakelstation te slopen nabij Deurne. Geplande werkzaamheden gaan mogelijk gepaard met effecten op beschermde natuurwaarden. De Wet natuurbescherming verplicht vooraf te toetsen of activiteiten (kunnen) conflicteren met beschermde natuurwaarden. In opdracht van ProRail heeft Ecogroen daarom een quickscan natuurtoets uitgevoerd om inzicht te krijgen in mogelijke effecten op aanwezige natuurwaarden die kunnen optreden door uitvoering van de beoogde werkzaamheden.

Voorliggend rapport gaat eerst in op de ligging van het projectgebied en de beoogde ontwikkeling (§1.2). Hoofdstuk 2 beschrijft het wettelijk kader en de onderzoeksmethodiek. Vervolgens wordt een effectanalyse en -beoordeling gegeven ten aanzien van beschermde soorten (hoofdstuk 3) en beschermde gebieden (hoofdstuk 4). Daarop volgen bovenwettelijke maatregelen (hoofdstuk 5) en een lijst met geraadpleegd bronnen (hoofdstuk 6).

1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkelingen

Het nieuw te realiseren onderstation en het te slopen schakelstation liggen in het zuidwesten van Deurne (geocode 55 KM 29.005 (onderstation) en geocode 55KM 29.826 (schakelstation), zie figuur 1.1). Zie ook figuur 1.2 en 1.3 (volgende pagina) voor een impressie van het onderzoeksgebied. Het nieuwe onderstation is benodigd om de tractie energievoorziening op de Eindhoven – Venlo Brabantroute 3 te verzwaren om hogere frequenties in het reizigers- en goederenvervoer mogelijk te maken. Het huidige schakelstation verliest zijn functie na de installatie van het nieuwe onderstation en kan gesloopt worden. De werkzaamheden vinden aan de zuidzijde van het spoor plaats. Hierbij wordt kleinschalig opgaand groen in de vorm van kleine struiken verwijderd. Er worden geen bomen gekapt. Voor de voorgenomen ontwikkeling is afwijking van het bestemmingsplan noodzakelijk.

Figuur 1.1 Locatie en globale ligging van het nieuw te realiseren onderstation (geel gemarkeerd) en het te slopen schakelstation (rood gemarkeerd). Bron achtergrond: PDOK.

Figuur 1.2 Impressie van het te slopen schakelstation. Bron foto: Ecogroen.

Figuur 1.3 Impressie van de locatie waar het nieuwe onderstation gerealiseerd wordt. Bron foto: Ecogroen.

2. Kader en methodiek

2.1 Wettelijk kader

Wet natuurbescherming

De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. Dit rapport gaat in op het onderdeel soortbescherming en gebiedsbescherming. De bescherming van houtopstanden is niet aan de orde, omdat er tijdens de werkzaamheden van dit project geen bomen worden gekapt. Onderstaand kader 2.1 geeft een samenvatting van de relevante wetteksten. Voor de volledige wettekst van de Wnb wordt verwezen naar: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/>.

Op terrein van ProRail is het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) het bevoegd gezag met betrekking tot de Wet natuurbescherming. In artikel 3.31 van de Regeling natuurbescherming (Rnb) wordt automatisch vrijstelling verleend van de verboden ten aanzien van 'Andere soorten' (art. 3.10 Wnb), die zijn opgenomen in Bijlage 11 van de Rnb bij bestendig beheer en onderhoud van onder andere spoorwegen. Omdat voorgenomen werkzaamheden vallen onder bestendig beheer en onderhoud van spoorwegen, is bij de beoordeling ten aanzien van 'Andere soorten' (art. 3.10 Wnb) de soortenlijst gehanteerd uit Bijlage 11 uit de Rnb. Dit is tevens conform de Verordening van de provincie Noord-Brabant¹.

Kader 2.1 Wet natuurbescherming

Zorgplicht (artikel 1.11)

De Wet eist van iedereen zorgplicht voor de natuur. Zorgplicht is altijd van kracht, ook ten aanzien van niet beschermde natuur. Artikel 1.11 schrijft voor dat niemand moedwillig natuurgebieden of in het wild levende dieren of planten of hun directe leefomgeving mag verstoren, schaden of doden. Dit kan door het achterwege laten van een handeling of door het treffen van maatregelen ter voorkoming van schade of -als zelfs dat niet kan- de ontstane schade zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Een voorbeeld van voorzorg is het werken in de minst kwetsbare periode van soorten.

Natura 2000 (hoofdstuk 2)

Hoofdstuk 2 regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bestaande uit Habitatrichtlijngebieden (HR) en Vogelrichtlijngebieden (VR). Per Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd voor de bescherming van natuurlijke habitats, habitats van soorten en leefgebieden van vogels. Artikelen 2.1 tot en met 2.11 van de Wet regelen de bescherming van (de doelen voor) Natura 2000-gebieden. Artikel 2.7 verplicht om vooraf te beoordelen of plannen, projecten en activiteiten in of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden significant negatieve effecten kunnen hebben op de voor deze gebieden geformuleerde doelen. Als uit de beoordeling blijkt dat geen effecten optreden dan kan een plan worden vastgesteld of is een vergunning voor een project of handeling niet nodig. Zijn (significant) negatieve effecten niet uit te sluiten dan is een nadere beoordeling nodig. Artikel 2.8 bevat de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan voor het vaststellen van een plan of het verlenen van een vergunning. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of handeling plaatsvindt, soms is dat het Rijk.

Soorten (hoofdstuk 3)

Hoofdstuk 3 regelt de bescherming van soorten. De bescherming van soorten is verdeeld over de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10. Het betreft de bescherming van:

- Vogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), in de praktijk vaak onderverdeeld in:
 - Vogels met jaarrond beschermde nesten, zoals huismus, gierzwaluw en buizerd.

¹ <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR600919>

- Overige vogels, waarvan nesten alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd (periode van nestbouw, ei-leg, broeden en voeren van de jongen op het nest).
- Soorten (exclusief vogels) van de Habitatrictlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I), zoals bedoeld in artikel 3.5.
- Andere soorten (artikel 3.10), onderverdeeld in:
 - Soorten waarvoor geen vrijstelling geldt.
 - Soorten waarvoor -op basis van de betreffende provinciale verordening- vrijstelling van de verbodsbepalingen geldt.

Indien effecten niet zijn uit te sluiten moet -voorafgaand aan het vaststellen van een plan- zijn beoordeeld of er uitzicht is op het verkrijgen van een ontheffing. Als er aantoonbaar uitzicht is op het verkrijgen van een ontheffing dan kan het plan worden vastgesteld. Als bij ruimtelijke ingrepen verbodsbepalingen worden overtreden dan is het noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen bij het bevoegd gezag, tenzij gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of activiteit plaatsvindt, soms is dat het Rijk. Voor het verkrijgen van een ontheffing moet zijn beschreven hoe de initiatiefnemer ervoor zorgt dat schade aan beschermde soorten tot een minimum beperkt blijft, welke mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn, dat alternatieven ontbreken en aan welk wettelijk belang wordt voldaan.

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)

De bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Overheid, 2020) en uitgewerkt in provinciale verordeningen. In het Barro staat dat bij provinciale verordening gebieden moeten worden aangewezen die het Natuur-netwerk Nederland vormen. De ligging van die gebieden wordt geometrisch vastgelegd. Bij provinciale verordening worden in het belang van de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, regels gesteld omtrent de inhoud van bestemmingsplannen en omgevings-vergunningen. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen of nabij het NNN, waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan, geldt een 'nee-tenzij'-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN niet toegestaan is. Regels voor beoordeling van effecten op het NNN zijn vastgelegd in provinciale verordeningen en verankerd in de (gemeentelijke) bestemmingsplannen.

Onderzoeksmethode

Voorliggende quickscan natuurtoets is gebaseerd op literatuur- en veldonderzoek. Het literatuuronderzoek bestaat uit raadplegingen (15 december en 21 december 2021) van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Bij raadpleging van de NDFF is rekening gehouden met de juridische houdbaarheid van gegevens (3-5 jaar). Oudere waarnemingen geven een beeld van de ecologische potenties van het gebied. Ook is bepaald of het projectgebied in de nabijheid van NNN-gebieden en/of Natura 2000-gebieden ligt door middel van provinciale kaartviewers.

Het literatuuronderzoek heeft de basis gevormd voor het veldbezoek, dat is uitgevoerd op 16 december 2021 (bewolkt, windstil, droog en 7 °C). Het projectgebied en de directe omgeving (ongeveer 75 meter om het projectgebied) zijn onderzocht door een ecooloog van Ecogroen.

Tijdens het veldbezoek is zowel binnen als rondom het projectgebied aandacht besteed aan (mogelijk) aanwezige beschermde natuurwaarden binnen de Wet natuurbescherming. Vervolgens is op basis van

het voornemen bepaald welke (mogelijk) negatieve effecten ten gevolge van de voorgenomen werkzaamheden kunnen optreden op beschermde soorten en gebieden.

3. Soortbescherming

3.1 Flora

Beschermde flora

Tijdens het veldbezoek zijn geen in de Wet natuurbescherming beschermde plantensoorten aangetroffen. Op basis van de aangetroffen soortensamenstelling, de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) worden deze soorten ook niet verwacht. Vervolgstappen ten aanzien van beschermde flora zijn niet aan de orde.

Invasieve exoten

Invasieve exoten, zoals Aziatische duizendknoop en reuzenbalsemien, veroorzaken veel overlast langs spoortrajecten van ProRail. Tijdens het veldbezoek is daarom extra aandacht besteed aan inventarisatie van invasieve exoten. Deze zijn in en rond het projectgebied niet aangetroffen. Vervolgstappen in het kader van invasieve exoten zijn niet aan de orde.

3.2 Zoogdieren

Zoogdieren van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn (art. 3.5 Wnb)

Vleermuizen

Het leefgebied van vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 3.1). Hieronder worden deze onderdelen nader beschreven.

Kader 3.1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen kunnen zich bevinden in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamverblijven/ zomerverblijven, baltslocaties/ paarverblijven en winterverblijven. Verstoring, beschadiging, vernietiging of het verwijderen van deze verblijfplaatsen is verboden.

Vliegroutes

Voor oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaatsen en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jarenlang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Foerageergebieden

Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Wet natuurbescherming echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Verblijfplaatsen

In de NDFF (2021) zijn op ruime afstand (circa 1000 meter) ten zuidoosten van het te slopen schakelstation oude waarnemingen (2013) bekend van foeragerende of overvliegende gewone dwergvleermuizen. Op ongeveer 600 meter ten noorden is ook een waarneming van laatvlieger bekend. Deze soorten

verblijven voornamelijk in gebouwen. Gezien de ruime aanwezigheid van geschikte bebouwing en geschikt foerageergebied in Deurne, is de verwachting dat vleermuizen meer in deze stad voorkomen dan bekende verspreidingsgegevens doen vermoeden.

Bij geplande werkzaamheden voor het nieuw te realiseren onderstation wordt geen verstoring of aantasting van verblijfplaatsen van deze of andere vleermuissoorten verwacht. In de omgeving van de betreffende locatie ontbreekt het aan bebouwing of bomen met geschikte openingen voor verblijfplaatsen. Voor dit deel van de werkzaamheden zijn geen vervolgstappen in het kader van bescherming van vleermuizen noodzakelijk.

Het te slopen schakelstation biedt echter wel potentiële verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis en grotere gebouwbewonende soorten zoals laatvlieger. Specifiek gaat het om openingen bij beschadigde dakpannen en ventilatieroosters in de gevels van het betreffende gebouw, die toegang bieden tot achterliggende ruimtes (figuur 3.1). Door de sloop van het schakelstation gaan eventueel aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen verloren. Dit is in strijd met verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming.

Om de functie van het projectgebied voor vleermuizen te bepalen is aanvullend vleermuisonderzoek noodzakelijk. Er dienen vijf bezoeken, verspreid over het jaar te worden uitgevoerd. Specifiek gaat het om drie nachtelijke bezoeken in de periode mei tot half juli welke gericht zijn op kraam- en zomerverblijven en twee nachtelijke bezoeken in de periode half augustus tot eind september, gericht op baltslocaties en paarverblijfplaatsen. Afhankelijk van de resultaten van het aanvullend vleermuisonderzoek, kan worden vastgesteld welke vervolgstappen gezet dienen te worden. Wanneer verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetroffen is ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Figuur 3.1 Voor vleermuizen geschikte openingen in het te slopen schakelstation. Bron foto: Ecogroen.

Vliegroutes

Vleermuizen maken tijdens hun vlucht gebruik van lijnvormige opgaande landschapselementen als vliegroute. Binnen de grenzen van het projectgebied zijn dergelijke structuren aanwezig in de vorm van de bomenrij langs de Textielstraat. Deze ligt aan de noordzijde van het spoor ter hoogte van het te slopen schakelstation. Deze potentiële vliegroute blijft behouden bij de voorgenomen werkzaamheden. Het is wel mogelijk dat er tijdens nachtelijke werkzaamheden verlichting geplaatst wordt, welke voor verstoring kan zorgen. In de omgeving van het projectgebied zijn echter veel lijnvormige structuren aanwezig die ook als vliegroute kunnen dienen zoals de bosranden en bomenrijen rondom de Jacobshof ten noordwesten van het projectgebied. De bomenrij ten noorden van het schakelstation wordt daarom niet aangemerkt als onmisbaar. Door de aanwezigheid van alternatieven is een negatief effect op onmisbare vliegroutes uitgesloten. Vervolgstappen met betrekking tot vliegroutes van vleermuizen zijn daarom niet noodzakelijk. De lichtverstoring kan wel eenvoudig beperkt worden door geen lampen in de richting van de bomenrij te plaatsen.

Foerageergebieden

Langs het spoortraject is geschikt foerageergebied aanwezig in de vorm van boomrijen, bossen en weilanden. Met de voorgenomen werkzaamheden wordt echter geen (onmisbaar) foerageergebied permanent aangetast. Eventuele verstoring door aanvullende lichtbronnen tijdens de aanlegfase is te verwaarlozen door de vele alternatieven in de omgeving. Vervolgstappen ten aanzien van foerageergebieden van vleermuizen zijn daardoor niet aan de orde.

Overige zoogdieren van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn

Op basis van het veldbezoek, bekende verspreidingsgegevens (NDDF, 2021) en terreinkenmerken, worden geen vaste rust- en voortplantingsplaatsen van overige zoogdieren van de Habitatrichtlijn en verdragen van Bern en Bonn (zoals bever en otter) verwacht. Vervolgstappen met betrekking tot deze soorten zijn niet aan de orde.

Nationaal beschermde zoogdieren (art. 3.10 Wnb), zonder vrijstelling

Eekhoorn

In de NDDF (2021) zijn de afgelopen tien jaar meer dan twintig waarnemingen van eekhoorn bekend in de omgeving van het betreffende spoortraject. De meest recente waarneming betreft een levend exemplaar, waargenomen in december 2021 op een afstand van circa 250 meter ten noordwesten van het nieuw te realiseren onderstation.

Eekhoorns komen voor in bossen en tuinen met bomen. De afmetingen van het leefgebied van eekhoorn variëren sterk; groottes van 2 tot 50 hectare zijn bekend. Verblijfplaatsen van eekhoorn bevinden zich doorgaans in bomen. Als verblijfplaats dienen holtes in bomen, bolvormige nesten en soms verlaten kraaien- of ekternesten. In een territorium gebruiken eekhoorns vaak één hoofdnest met daarnaast enkele reservenesten die afwisselend gebruikt worden (Zoogdierverseniging, 2021).

Aangezien eekhoorns voornamelijk voorkomen in bebost gebied, is er binnen het beoogde terrein geen optimaal leefgebied aanwezig. Er ontbreken grote bomen en tijdens het veldbezoek zijn in de kleine bomen ten zuiden van het te slopen schakelstation geen (potentiële) nestlocaties of andere sporen van

eekhoorn aangetroffen. Op basis van deze bevindingen worden door de voorgenomen ontwikkelingen geen negatieve effecten op deze soort verwacht. Vervolgstappen ten aanzien van eekhoorn zijn niet aan de orde.

Andere nationaal beschermde zoogdieren

Op basis van het veldbezoek, bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) en terreinkenmerken, worden geen vaste rust- en voortplantingsplaatsen van overige nationaal beschermde zoogdieren zonder vrijstelling (zoals boommarter en das) verwacht. Vervolgstappen met betrekking tot deze soorten zijn niet aan de orde.

Nationaal beschermde zoogdieren (art. 3.10 Wnb) met vrijstelling

In het projectgebied en in de directe omgeving hiervan zijn waarnemingen van grondgebonden zoogdier-soorten zoals bunzing, konijn en egel bekend. Verblijfplaatsen van deze soorten zijn te verwachten binnen de invloedssfeer van de beoogde werkzaamheden. Bij de voorgenomen ontwikkelingen kunnen enkele verblijfplaatsen en/of exemplaren van deze grondgebonden zoogdieren geschaad worden. In voorliggende situatie geldt voor deze soorten automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze zoogdieren niet aan de orde is.

Schade aan de algemene zoogdieren kan geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk buiten de voortplantingsperiode (maart-augustus) uit te voeren. De minst schadelijke periode is september-november (mits vorstvrij). In hoofdstuk 5 worden enkele bovenwettelijke maatregelen genoemd die bijdragen aan versterking van het leefgebied van deze soorten.

3.3 Broedvogels

Van veel broedvogels zijn nesten alleen tijdens het broedseizoen beschermd. Nestlocaties kunnen dan buiten het broedseizoen zonder overtreding van de Wet natuurbescherming verwijderd worden. Voor een aantal broedvogelsoorten geldt echter dat de nestlocaties inclusief de functionele omgeving jaarrond beschermd zijn (zie kader 3.3).

Kader 3.3 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt door RVO verstaan: in functie zijnde nesten van de ooievaar, boomvalk, buizerd, havik, ransuil, roek, wespandief, zwarte wouw, slechtvalk, sperwer, steenuil, kerkuil, oehoe, gierzwaluw, grote gele kwikstaart en huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Huisemus

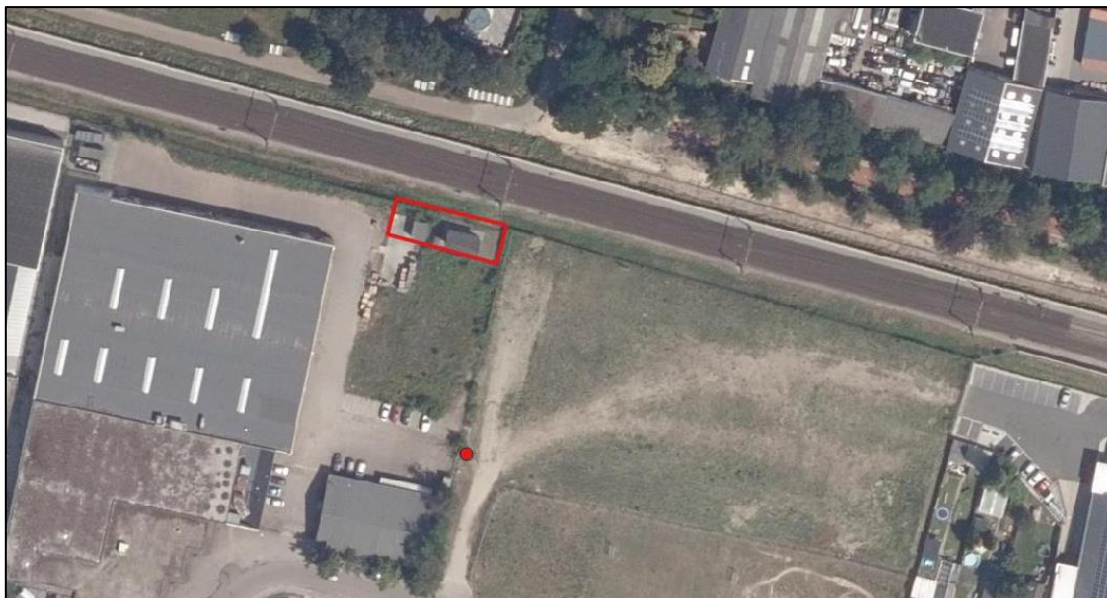
De afgelopen vijf jaar zijn in de NDFF (2021) meer dan honderd waarnemingen van huismus binnen- en in de directe omgeving van het onderzoeksgebied bekend. In een woonwijk op circa 400 meter afstand ten

zuidoosten van het te slopen schakelstation zijn ook waarnemingen van nestindicerend gedrag bekend. Tijdens het veldbezoek zijn op een afstand van circa 50 meter ten zuiden van het te slopen schakelstation meerdere exemplaren van huismus roepend waargenomen (figuur 3.2, volgende pagina).

De huismus is een cutuurlfolger waarvan de nestplaats doorgaans gebonden is aan gebouwen waarvan onder andere ruimtes onder dakpannen en kieren in muren als nestplaats worden gebruikt. De soort preferiert open terrein met struikgewas in de buurt van hun nestplaats (vogelbescherming, 2021; BIJ12, 2017).

Tijdens het veldbezoek zijn geen huismussen bij of in het schakelstation gezien. Door de openingen onder beschadigde dakpannen (figuur 3.1) biedt het te slopen schakelstation echter wel potentieel geschikte nestplaatsen voor huismus. Verder biedt het braakliggende grasveld met struikgewas en dichtbegroeide hekken ten oosten en zuiden van het gebouw geschikt leefgebied voor deze soort (figuur 3.2, 3.3). Door de sloop van het schakelstation gaan eventueel aanwezige nestplaatsen verloren. Dit is in strijd met verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming.

Om de functie van het projectgebied voor huismus te bepalen is aanvullend onderzoek naar deze soort noodzakelijk. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de randvoorwaarden uit het Kennisdocument Huismus (BIJ12, 2017) en is gericht op locaties met potentie voor huismusnesten die bij voorliggende quickscan zijn vastgesteld. Er dienen twee dagbezoeken uitgevoerd te worden in de periode 1 april tot 15 mei, bij goed weer (droog, niet te koud, niet te veel wind). Hierbij wordt gelet op territoriaal gedrag (zang, balts) en nestelgedrag van huismussen. Afhankelijk van de resultaten van het aanvullend onderzoek zijn vervolgstappen noodzakelijk zoals het aanvragen van een ontheffing Wnb en het realiseren van vervangende verblijfplaatsen.

Figuur 3.2 Locatie van de waargenomen huismussen (rode stip) en het te slopen schakelstation (rood omlijnd). Bron achtergrond: PDOK

Figuur 3.3 Geschikt leefgebied voor huismus in de directe omgeving van het te slopen schakelstation. Bron foto's: Ecogroen.

Andere jaarrond beschermde nesten

Bomen met (potentiële) jaarrond beschermde nesten of territorium indicierend gedrag van andere vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten (zoals buizerd of sperwer) zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen. Binnen het projectgebied ontbreekt het aan bebouwing dat geschikt is voor jaarrond beschermde nesten van gierzwaluw. Op basis van het veldonderzoek, bekende verspreidingsgegevens en terreinkenmerken worden binnen de invloedssfeer van het projectgebied (< 75 meter) geen andere jaarrond beschermde nesten verwacht. Het nemen van andere vervolgstappen in het kader van broedvogels met jaarrond beschermde nesten is dan ook niet aan de orde.

Overige broedvogels

Door de aanwezigheid van opgaand groen in de vorm van kleine bomen en struiken binnen het projectgebied is broedbiotoop aanwezig voor algemene vogelsoorten als bijvoorbeeld merel, winterkoning en heggemus.

Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soorten, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor werkzaamheden met schadelijke effecten op broedvogels wordt veelal geen ontheffing verleend, omdat het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt. In het kader van de Wet natuurbescherming wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, omdat deze per soort en vaak per jaar kan verschillen. Over het algemeen wordt de periode maart – half juli aangehouden als broedperiode. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Om verstoring op broedende vogels te voorkomen wordt geadviseerd buiten het broedseizoen te werken.

Bij het onverwacht aantreffen van nesten van broedvogels tijdens de werkzaamheden dienen de betreffende werkzaamheden direct te worden gestaakt en contact te worden gezocht met een ecologisch deskundige. Vervolgens wordt in overleg bepaald hoe de werkzaamheden op een zorgvuldige wijze binnen de kaders van de Wet natuurbescherming kunnen worden uitgevoerd.

3.4 Amfibieën

Op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) zijn er in het onderzoeksgebied geen amfibieën aangetroffen of te verwachten van de Habitatrichtlijnen en de verdragen van Bern en Bonn (art. 3.5 Wnb) (zoals kamsalamander en heikikker) of andere soorten (art. 3.10 Wnb) waarvoor geen vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen op terrein van ProRail (zoals alpenwatersalamander).

Algemene amfibieënsoorten kunnen foeragerend worden aangetroffen in het hele onderzoeksgebied, of overwinterend in de strooisel laag onder struiken. Mogelijk worden tijdens de werkzaamheden exemplaren van deze soorten geschaad. De betreffende soorten zijn ook beschermd in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming, maar op terrein van ProRail geldt voor deze soorten vrijstelling van ontheffingsplicht bij ruimtelijke ontwikkelingen. Vervolgstappen ten aanzien van deze amfibieën zijn niet aan de orde.

Schade aan de algemene amfibieën kan geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk buiten de voortplantingsperiode (maart-augustus) uit te voeren. De minst schadelijke periode is oktober-maart (mits vorstvrij). In hoofdstuk 5 worden enkele bovenwettelijke maatregelen genoemd die bijdragen aan versterking van het leefgebied van deze soorten.

3.5 Ongewervelden

Kleine ijsvogelvlinder

In juni 2021 is op een afstand van circa 250 meter ten noordwesten van het nieuw te realiseren onderstation een exemplaar van kleine ijsvogelvlinder waargenomen (NDFF, 2021). De kleine ijsvogelvlinder komt voor in gevarieerde, vochtige bostypen, bestaand uit loofbos of gemengd bos. De vlinders leven vooral hoog in de bomen, maar komen 's morgens naar beneden om te drinken van mest, rottend fruit of vocht van de grond. Wilde kamperfoelie of gecultiveerde kamperfoeliesoorten dienen als waardplant. Deze planten zijn ook in de winter (ten tijde van het veldbezoek) goed te determineren.

Tijdens het veldbezoek zijn binnen het projectgebied geen waardplanten van de kleine ijsvogelvlinder aangetroffen. Wilde kamperfoelie of gecultiveerde kamperfoeliesoorten zijn winterhard en ook in de winter (ten tijde van het veldbezoek) goed te determineren. Verder is het habitat in de directe omgeving van het nieuw te realiseren onderstation en het te slopen schakelstation niet geschikt voor deze soort omdat er geen bos aanwezig is.

Op basis van deze bevindingen worden geen schadelijke effecten als gevolg van voorgenomen werkzaamheden voor deze soort verwacht. Vervolgstappen ten aanzien van de kleine ijsvogelvinder zijn niet aan de orde.

Andere beschermde ongewervelden

Op basis van het veldbezoek, bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2021) en terreinkenmerken, worden geen overige ongewervelden van de Habitatrichtlijn en verdragen van Bern en Bonn (zoals tuinsbloempijlstaart) binnen de invloedssfeer van voorgenomen ontwikkelingen verwacht. Vervolgstappen met betrekking tot deze soorten zijn niet aan de orde.

3.6 Overige soorten

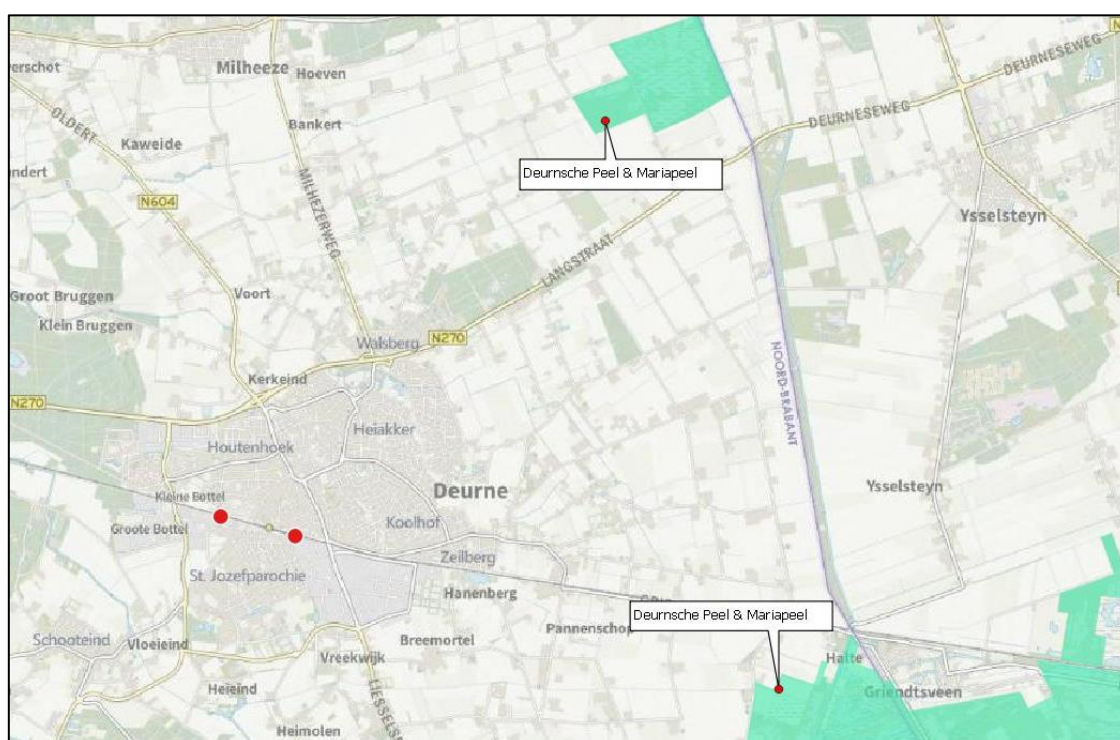
Op basis van de terreinkenmerken, habitateisen en bekende verspreidingsgegevens (NDFF) worden in het projectgebied geen (vaste verblijfplaatsen van) overige beschermde soorten (reptielen en vissen) verwacht. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn voor deze soortgroepen niet aan de orde.

4. Gebiedsbescherming

4.1 Natura 2000

Het projectgebied ligt op circa 5 kilometer afstand ten westen- en op circa 5,2 kilometer ten zuidwesten van Natura 2000-gebied 'Deurnsche Peel & Mariapeel', dat is aangewezen als Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebied (figuur 4.1). Gezien de afstand en de tussenliggende bebouwing en infrastructuur zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van deze en andere Natura 2000-gebieden, met uitzondering van stikstofdepositie, bij voorbaat uitgesloten. Zo is er bijvoorbeeld geen sprake van oppervlakteverlies, versnippering of verstoring.

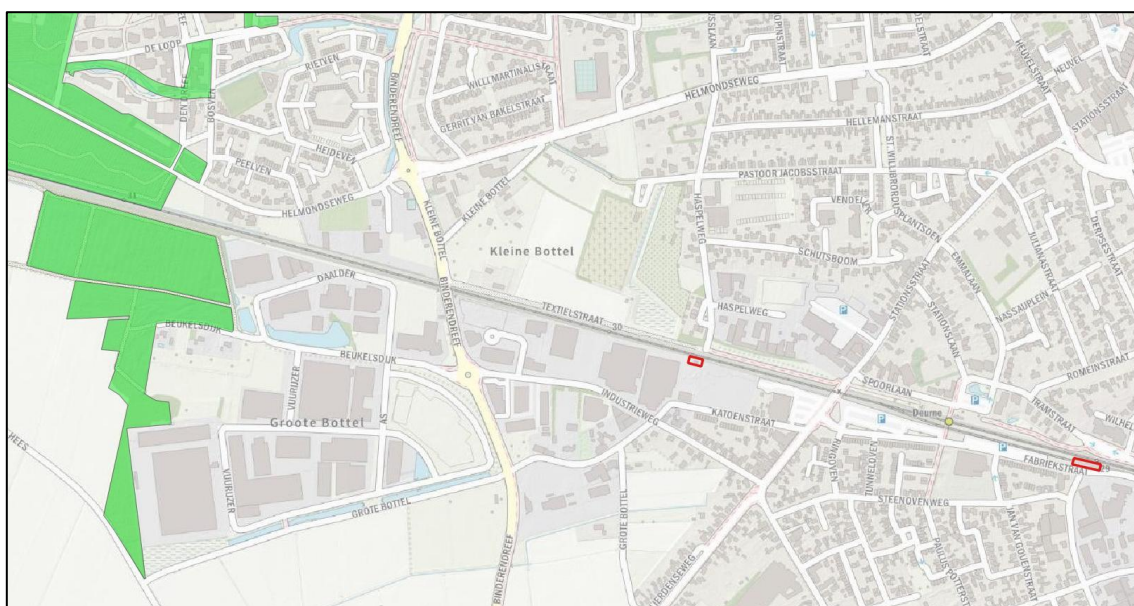
De toekomstige situatie leidt niet tot een verhoogde uitstoot van stikstof. Mogelijk hebben de sloop- en bouwwerkzaamheden wel een effect op stikstofgevoelige habitats in nabijgelegen Natura 2000-gebieden als gevolg van de uitstoot van stikstof. Sinds 1 juli 2021 geldt echter op grond van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) een vrijstelling in het kader van de Wet natuurbescherming voor bouw- en aanlegwerkzaamheden die stikstofdepositie veroorzaken in Natura 2000-gebieden. Op basis van vigerende wetgeving en de bijbehorende vrijstelling van gevolgen door stikstof tijdens de bouw- en aanlegfase hoeft de stikstofemissie die vrijkomt tijdens de voorgenomen werkzaamheden niet inzichtelijk gemaakt te worden. Het uitvoeren van een AERIUS-berekening is daarom niet noodzakelijk.

Figuur 4.1 Het projectgebied (rode punten) ten opzichte van Natura 2000-gebieden 'Deurnsche Peel & Mariapeel' (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, groene vlakken). Bron: AERIUS, 2021.

4.2 Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het projectgebied maakt geen onderdeel uit van Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het dichtstbijzijnde onderdeel van het NNN ligt ten westen van het projectgebied op een afstand van circa 900 meter (zie figuur 4.2).

Figuur 4.2 Projectgebied (rode contouren) ten opzichte van de dichtstbijzijnde onderdelen van het NNN (groen vlak). Bron kaartachtergrond: PDOK.

Omdat het projectgebied niet in het NNN ligt zijn directe negatieve effecten, zoals oppervlakteverlies of versnippering, uitgesloten. Gezien de tussenliggende afstand, infrastructuur en bebouwing zijn ook indirecte negatieve effecten (zoals verstoring) uitgesloten. Vervolgstappen ten aanzien van het NNN zijn in voorliggende situatie niet aan de orde.

5. Bovenwettelijke maatregelen

Aan de hand van de beschikbare informatie en gebiedskennis worden hieronder passende mogelijkheden genoemd om de natuurwaarden te versterken of te vergroten. Met 'passend' wordt bedoeld dat de maatregelen zich richten op soort(groep)en die (in de omgeving) aanwezig zijn of waarvan het reëel is dat zij binnen nu en vijf jaar gebruik kunnen maken van de aangeboden situatie. Ook is rekening gehouden met de veiligheid door voldoende overzicht vanuit passerende treinen te waarborgen.

Wanneer de in deze rapportage genoemde maatregelen worden uitgevoerd, moeten de voorwaarden in de Quicksan natuurtoets gevolgd worden zodat aanwezige beschermde natuurwaarden niet geschaad worden.

Inbouwen vleermuiskasten

Vleermuizen kunnen zelf geen nest bouwen en kruipen daarom weg in bestaande kieren en spleten, bijvoorbeeld in muren en daken van gebouwen. Dat maakt vleermuizen kwetsbaar voor veranderingen aan gebouwen en de manier waarop we bouwen. Door sloop en renovatie gaan vaak verblijfplaatsen verloren. Nieuw te realiseren gebouwen bieden echter kansen voor het inpassen van vleermuisverblijfplaatsen en het opbouwen van een duurzaam netwerk aan beschikbare verblijfplaatsen.

Het nieuw te realiseren onderstation biedt kansen voor het inpassen van vleermuisverblijfplaatsen in de vorm van ingemetselde kasten. Speciaal ontworpen inbouwvoorzieningen kunnen in de buitenmuur of spouw worden ingemetseld. Deze kasten zijn dan als eenheid gescheiden van de constructie van het gebouw. In tegenstelling tot externe vleermuiskasten zijn inbouwkasten redelijk stabiel van temperatuur en daarmee geschikter als kraam- winter- en zomerverblijfplaats. Al enige jaren zijn er verschillende modellen op de markt (figuur). Het zijn meestal houtbetonnen of keramische vleermuiskasten die in een muur worden ingemetseld.

Mocht het noodzakelijk zijn om voor de voorgenomen ontwikkelingen een ontheffing Wnb ten aanzien van vleermuizen aan te vragen is het plaatsen van tijdelijke- en permanente vleermuisverblijfplaatsen in de nieuwe situatie wettelijk verplicht.

Figuur 5.1 Voorbeeld van houtbetonnen inbouwkast voor vleermuizen (Vleermuiskast VM3e, Unitura). Bron foto: Unitura².

² <https://unitura.nl/product/vm3-3-laagse-inbouwvleermuiskast-met-entreesteen/>.

Aanleg takkenrillen

Takkenrillen vormen voor diverse soorten vogels, amfibieën en kleine zoogdieren zoals egel een prettig verblijf. Deze soorten kunnen erin nestelen, schuilen en voedsel in de vorm van insecten zoeken. Daarnaast is het ook een begeleidende structuur door het landschap waar vooral kleine marterachtigen zoals bunzing graag gebruik van maken. Tot slot vormt dood hout een belangrijke factor in het stimuleren van biodiversiteit doordat er vele insecten in leven. Deze insecten trekken vervolgens weer grotere organismen aan.

De afgelopen tien jaar zijn meerdere waarnemingen bekend van bunzing en egel in de omgeving van het projectgebied (NDFF, 2021). Lijnvormige landschapselementen die veel dekking bieden vormen voor kleine marterachtigen zoals bunzing een cruciaal onderdeel van hun functioneel leefgebied. Voor de egel bieden takkenrillen geschikte schuilplekken die zowel als zomer- en winterverblijfplaats gebruikt kunnen worden. Door takkenrillen aan te leggen langs het spoortraject en in de directe omgeving hiervan, worden leefgebiedsonderdelen van kleine marterachtigen beter met elkaar verbonden en het leefgebied van egel aanzienlijk verrijkt met geschikte verblijfplaatsen. Het gehele terrein wordt door de aanleg van takkenrillen aantrekkelijker en de draagkracht van het gebied voor populaties van de genoemde soorten wordt verhoogd.

Aanpassen maaibeheer

Vegetatie langs het spoor is veelal ecologisch interessant vanwege de hoge diversiteit. De reden hiervoor zijn de verschillende omstandigheden waar planten groeien. Zo bestaat de ondergrond van het spoor uit stenig materiaal gemengd met zand waardoor er zeer voedselarme omstandigheden voor planten zijn. Ook kan het hier zomers erg warm worden en veel soorten kunnen niet overleven onder deze barre omstandigheden, waardoor zeer specifieke (vaak zeldzame) soorten overblijven. Verder van het spoor af verandert de ondergrond langzaam naar een ondergrond die hier van nature voorkomt. Omdat hier ook meer planten groeien, bevat de grond ook meer voedingsstoffen dan de ondergrond van het spoor.

Doordat er nu regelmatig gemaaid wordt in en om het projectgebied heeft de bestaande flora geen kans om zich succesvol te ontwikkelen. Dit kan gemakkelijk veranderd worden door dit gebied minder te maaien dan nu het geval is. Door het maaibeheer zo aan te passen dat er maximaal eenmaal per jaar gemaaid wordt kan de aanwezige vegetatie beter tot ontwikkeling komen. Indien de vegetatie beter tot ontwikkeling komt zal er automatisch ook meer voedselaanbod zijn voor insecten en vogels. Daarnaast is het belangrijk de begroeiing aan de hekken rondom het schakelstation te behouden. Hierin vinden vogels voedsel, schuil- en nestplaatsen. Aan de voet van de hekken vinden ook (kleine) zoogdieren beschutting.

Insecten- en bijenhôtels

Solitaire bijen zijn familie van de bekende honingbij. In ons land komen zeker 300 soorten solitaire bijen voor. De vrouwtjes van solitaire bijen hebben wel angels maar kunnen mensen niet steken. Ze leven, in tegenstelling tot de honingbij en hommels, niet in een kolonie. Een solitair vrouwtje maakt een nestje in de grond, in een leemwand of in bestaande gangen in hout. Solitaire bijen zijn, net als de honingbij, van buitengewoon groot belang voor de natuur, onder andere omdat ze bloemen bestuiven. Daarnaast worden ze gegeten door andere dieren zoals zangvogels.

Houtblokken (inheems hardhout zoals eik en robinia), waarin gangen geboord zijn van verschillende diameters, vormen ideale nestplaatsen voor vele soorten bijen, zoals metsel- en klokjesbijen. Andere soorten kunnen terecht in bundels riet, bamboe of blokken leem. Door de nestgelegenheden aan te bieden op een zonnige plaats (zuidzijde) in een houten frame met overkapping wordt een optimaal insecten- of bijenhotel gecreëerd (zie figuur 5.1). Insectenhotels zijn kant en klaar verkrijgbaar, maar zijn ook zelf op aanvraag te maken (bijvoorbeeld bij een sociale werkplaats). Belangrijkste is dat droog hardhout wordt gebruikt en dat variatie aangebracht wordt; hout/bamboe/leem met gaten van 2 tot 10 millimeter. De gaten moeten aan één kant dicht zijn.

Figuur 5.2 Voorbeeld van een insectenhotel. Bron: Ecogroen.

6. Geraadpleegde bronnen

Literatuur

BIJ12 (2017). Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*. Versie 1.0, juli 2017.

Internet

AERIUS Calculator. (<https://calculator.aerius.nl/calculator/?locale=nl#>).

Gebiedendatabase Natura 2000 (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>).

NDFF (<https://ndff-ecogrid.nl>) geraadpleegd op 9 augustus 2021.

Overheid (2020). Actuele tekst Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030378/>. Geraadpleegd januari 2022.

Vogelbescherming.nl (website met soortinformatie over vogels).

Zoogdierversamenleving.nl (website met soortinformatie over zoogdieren).

Bijlagen